

Íomha file agus blaiseadh dá shaothar

- Paddy Mhéime Ó Súilleabháin

"Easpa focal bua an fhile ag inseacht scéal fada"

Rugadh mé i Loch Con Aortha i 1944. Ba mé an duine ba shine de dheichniúr clainne. B'é mo chuid oideachais ná an bun scoil, agus cúpla mí ag Gairm Scoil na bPiarsach i Ros Muc. Bhain mé an teastas Primary amach ar chríochnú sa mbun scoil dom, agus b'shin é é maidir le teastais. Rinne mé cúrsa béarla agus filíochta, mar correspondence course agus mé ag obair san *outback* in iarthuaisceart na h-Astráile sa gcéad dá bhliain de na seachtóidí ach ní dhearna mé aon scrúdú ansin riamh.

Thosaigh mé ag léamh luath go maith i m-óige mar phléisiúr. Leabhair Bhéarla is mo a bhínn ag léamh sna blianta a raibh mé ar imirce. Bhí sé níos éasca teacht trasna ar leabhair Bhéarla ná mar a bhí ar leabhair Ghaeilge go minic. Bhí dúil agam sa bhfilíocht ón gcéad uair a léigh mé 'Ode to a Nightingale' le John Keats. Cheap mé go raibh draíocht ann. Le cúpla bliain thosaigh mé ag léamh na bhfilí Gaeilge, go h'áirithe filí mo

Paddy Mhéime Ó Súilleabháin & a garíníon Sadhbh

cheantar dúchais féin, bhí tionchar mór acu orm agus thug siad spreagadh dom dul ag scríobh.

Tá mé ag scríobh anois le os cionn bliana, sin filíocht Bhéarla agus Ghaeilge, deireanach go maith b'fhéidir domsa. Seo é an chéad uair dánta Gaeilge liom a bheith le feiceáil go poiblí. Tá dánta Béarla léite go poiblí agam le tamall.

Cion Ceilte

Tá ualach mór le n-iompar
Ag cúpla atá séanadh a gcion.
Mar gheall ar mheon daoine
Atá aineolach ina g-cás.

Tabhairt breith ar an nádur
Gan tuiscint ar a chinneadh.
Níthe nach nach bhfuil glactha,
Ag moráltacht na cruinne.

Bí ciallmhar i do mheas,
Mall ag caitheamh an chloich.
Muna dtuigeann tú an leas,
Tuig nach bhfuil aon olc.

Ná caith dímheas ar aon bheirt
Gan tuiscint cad é a dtoil.
Atá in éineacht ag an nádur,
Agus sin an chaoi a bhfuil.

Bhí cúpla i ngáirdín álainn,
Beirt eile ar an taobh amuigh.
Siar sna déaga cianta ó shin,
Bhfuil meon ag athrú anois?

Éifeacht

Eachtraí earráideacha m'óige
Curtha anois ar lár.
Trócaireach bódh do mheas
Bhí mo thoil úríseal.
Gaoth chórach ní bheidh i gconaí
Lig scíth ar d'aistear.

Ríméad agus gliondar na hóige
Teicneolaíocht na linne.
An aigne ag lorg, ag sú.
Ní bheidh arís mar atá.
Níor airigh éifeacht neamhghnách
Suí ar chlaí na teorann.

Cóil

Fear cineálta gan mórán cúraim, b'in é Cóil.
Ginte as scoth na mbádóirí le meas is bród.
Bhí aige tríd a shaol dúil mór san ól

A d'fhág é gan imní ná gan mórán stró
Chuaigh ag bádóireacht le gaolta ina scorach óg
Tabhairt móin go Gaillimh agus na hoileáin máguaird
Chaith laethanta breátha díomhaoin, feistithe sa ród
D'fhan ansin sa mbaile nuair a tháinig uair ar cuairt
D'iompair Cóil é féin cibé áit a raibh a thriall
Chaith sé a shaol mar cheap meon a chiall
Níor labhair focal maslach le duine riamh
Agus bhásaigh mar a mhair gan mórán pian.

An duine atá crúógach ag cruinniú stóir
Lig scíth ar feadh tamaill, cuimhnigh ar Chóil.

Mála Móna

Siúl an bhóthair
Tráthnóna Fómhair
Bhí Páraic Anna
Le éadan gruama.

Bróga gréasaí
Bríste bréidín.
Ar a dhroim
Bhí mála móna.

Bheannaigh mise,
D'fhreagair eisean
Bhí air deifir.
An mála trom.

Le hais na locha
Chónaigh Páraic.
Teaichín gleoite
Cloigeann tuí.

Cónaí ina aonar
Bhí sé aosta
Beagán pléisiúr
Uaigneas mór.

Bhásaigh Páraic
Oíche Gheimhridh.
Le taobh na tine
Bhí mála móna.

An Droichead Nua

Bhí an bóthar ciúin an tráthnóna Earraigh sin
Spéir gorm, bhí ceiliúr éan le clos.
Shiúil an bheirt chuig an droichead nua.
Aistear leath-mhíle, tuairim
Thosaigh an gasúr ag rith le ríméad
Nuair a chonaic sé an droichead roimhe
Le bheith ar an gcéad duine ann.
Bhagair a mháthair gan a bheith ag rith
Ach rinne sise amhlaidh.
Nuair tháinig sí suas leis, stop siad
lad ina seasamh i lár an droichid.
Rug sí ar lámh air agus bhreathnaigh timpeall
Seo é an droichead is áille sa domhan
Bhí misneach aige le taobh
A mháthar ag breathnú síos sa taoille.
Bhí sé ag tuile, nó b'fhéidir gur ag trá a bhí
Ní facthas droichead chomh mór riamh
B'fhéidir gurb é an droichead is mó uilig é
Tar éis tamall, lámh ar lámh, shiúil siad abhaile.

Bhí an fear ina sheasamh in aonar ag na ráillí
Go domhain ina smaointe ag breathnú sa taoille
Bhí sé ag tuile, b'fhéidir gur ag trá a bhí.
Bhí an droichead nua dá iompar ar ais arís
Tar éis tamall shiúil go mall réidh i dtreo an bhaile.

Scéalta Síogaí

Fir in éadaí bréidín
Thart timpeall tine mhóna
Oícheanta fada Geimhridh
Ag cuartaíocht, tí Dhaideo.

Ag aithris scéalta taibhsí
Mise i mo shuí sa gclúid.
Mar chreid mé sna síogaí.
Seanchas ag éirí suas.

Scéalaí glanadh a phíopa
'Cuir fad le hinsint scéil
Spás mór idir gach focal
Bhíodh na criogair féin ciúin.

Caint a bhí mánla nádúrtha
Má's fíor, nó déanta suas,
Draíocht ar leith sa leagan
Beidh meas agam orthu go deo.

Oíche áirneáin geimhridh
Níl na fir anseo níos mó
Cuimhním ar gach taibhse
Gach, síog, nuair bhí mé óg.

Rún na gCloch

Tá clocha reatha ina seasamh ciúin
Ar thaobh Chnoc Mordáin atá siad.
Go héigríoch na cruinne ina dtost
Céard atá cloiste acu gan admháil.

Fuaim taistealaithe a'déanamh a mbealach
B'fhéidir ligean scíth san am atá caite
Ar foscadh ó mhúr nó teas na gréine.
Tá a gcuid gníomhartha, éachtaí agus nádúr,
Fós faoi rún ag clocha Chnoc Mordáin.

Amannta domhain san oíche, tá fuaim
Le cloisteáil ar an ngoath aniar, ach
Fós tá na clocha reatha ina seasamh ciúin.